

2 EN FILOSOFIS TANKAR OM DET TÄCKA KÖNET.

Freja n:o 40 20. V 1842

(Att af fruarna föreläsas deras äkta män, och af de unga damerna deras älskare.)

Hvar och en, som läsit Kants mindre skrifter, har säkert förvånats öfver den verlds- och människokänedom denne man ägde, ehuru han förlefde största delen af sitt lif inom samma kammars fyra väggar. Han, som i sitt förhållande till könet bildar ett triumvirat med Leibnitz och Svedenborg, har likväl öfver dess lynne och bestämmelse skrivit mera sanning, än de mest routinerade kurtisörer, och alltid med en artighet, som skulle anstå en fulländad kavaljer. Han säger i sin anthropologi bland annat:

»Pope tror, att man kan karakterisera qvinnokönet (det förstås, den bildade delen) genom tvenne egenskaper: begäret att herrska och böjelsen för nöjet. Men man bör då med nöjet förstå icke det husliga, utan det offentliga, hvarvid könet kan visa och utmärka sig till sin fördel; och då upplöser sig den sednare böjelsen i den förra, nemligen såsom begär, att uti konsten att behaga icke stå någon rival efter, utan om möjligt besegra dem alla genom smak och älskvärdhet. – Dock äfven förstnämnda böjelse duger lika litet, som någon böjelse öfverhufvud, till karakteristik för en hel klass af menniskor i dess förhållande till andra. Ty böjelse för det, som bringar fördel, är gemensam hos alla menniskor, således också böjelsen att så mycket som möjligt herrska; denna lemnar således ingen karakteristik. Men att qvinnokönet sinsemellan lefver i beständig fejd och deremot i rätt godt förstånd med det starkare könet, detta kunde heldre anses tillhöra dess karakter, om det ej vore blott en naturlig följd af qvinnornas täflan att vinna fördelar öfver hvarandra i männernes gunst och tillgifvenhet; då således också herrskandet utgör det egentliga målet, men böjelsen för nöjen, emedan deras behag genom dem vinna ett friare utrymme att verka, blott är ett medel att vinna detta ändamål.»

Kant påstår vidare, att man, för att rätt karakterisera qvinnan, bör afse hennes naturliga bestämmelse, hvilken han finner uti 1. Slägtets fortplantning; 2. Samhällslifvets bildande och förfinande.

I den förra bestämmelsen grundar sig qvinnokönets svaghet samt dess behof af och rättighet till mannens skydd. Men derigenom »äger äfven qvinnan tidigt tillförsigten att behaga; hvaremot en yngling alltid fruktar att misshaga och derföre är generad i damers sällskap. På grund blott af sin qvinlighet fordrar hon med rätta aktning för sin person, äfven utan alla förtjenster, och har det stolta medvetande, att redan derigenom kunna tillbakavisa hvarje manlig närgångenhet.»

Och »då också naturen ville ingifva oss detta finare sinne för sällskapslif och anständighet, som tillhör bildningen, så gjorde hon detta kön till det manligas beherrskarinna, genom dess sedesamhet, dess vältalighet i ord och miner, gaf det tidigare klokhet att skicka sig och anspråk på det manligas höflighet, så att mannens ädelmod togs i anspråk af det osynliga barnet och han derigenom fördes, om icke till moralitet, likväl! till dess förskola, och iklädde sig dess drägt – en bildad höflighet.»

Men vår läsarinna, som väl vet, att denna makt icke kan förnekas henne, har likväl kanske hört någon oborstad man påstå, att dermed

skall vara slut vid brölloppet, och tror kanske, att vår ungarl till filosof kunde vara en dylik grobian och yrka mannens välde i äktenskapet. Långt derifrån! Se här, hvad han derom säger:

»Jag skulle i galanteriets språk, ehuru icke utan sanning, säga: qvinnan bör *herrska*, mannen *styra*; ty böjelsen herrskar och förståndet styrer. En äkta mans uppförande måste visa, att hans hustrus bästa framför allt annat ligger honom om hjertat. Men emedan mannen bäst vet, huru det står till i hans hushållning, och huru långt han kan gå, så skall han som en klok minister först förklara sin på nöjen begifna monark, hvilken vill tillstålla en fest eller bygga ett nytt palats, sin skyldiga håg att efterkomma den höga befallningen, men att t. ex. för stunden inga penningar finnas i skattkammaren, att vissa högstnödvändiga utgifter först måste besörjas o. s. v. – så att högstdensamme kan göra allt, hvad honom behagar, blott med den lilla omständigheten, att hans minister alltid får hafva sina insigter¹ till hans tjenst.»

20 3 SVENSKA BIETS BESLUT ANGÅENDE VETTENSKAPERNA OCH DERAS IDKARE.

Freja n:o 41 24. V 1842

Uti Svenska Biet för sednaste Lördag finnes under rubriken: »Litteraturbulletin» en artikel, som borde innehålla ett vettenskapligt bedömande af Hr Ignells »Grunddrag af den kristliga sedeläran», men som endast har den prunkande titeln till skylt för en okunnighetens, råhetens och papismens förkastelsedom öfver allt, hvad vettenskaplig forskning heter, för det lömskaste anfall mot person, den öfver sin oförmåga att begripa och bevisa harmsna pöbeln i vettenskapens samfund någonsin vågat.

Man må i sanning beklaga vettenskapens öde i ett land, der tanke och tryckfrihet är lag, och der detta oaktaadt en sådan stämman som Sv. Biets vågar höja sig, utan fruktan att träffas af det allmänna föraktet, beklaga hvarje varm sanningens vän, som i likhet med Hr Ignell uppträder i detta land, der ännu medeltidens barbari och religionshat har en talan. Ty finnes der verkligen icke ett stöd för detta barbari i presterskapets och tystlätne teologers bildning, så måste man anse artikeln i Biet för foster af en vanvettig hjerna. Dock, dess insidiösa och lögnfulla natur visar en illskän beräkning, som icke i denna grad tillkommer dåren, och dess författare måste således veta, att han äger skydd hos lika tänkande, för hvilka intet medel är nedrigt nog att icke godkännas, då det föregifna ändamålet är »*Lutherska kristendomens*» flor.

Ty aldrig hör man Sv. Biet tala om kristendom, utan blott om »*Lutheranism*», om kristendom »i kyrklig mening.» Det har icke längesedan gjort sig bredt med att predika om Guds ord såsom enda läronorm, till och med genom bedrägliga citationer och skamlös osanning sökt utsprida, att dess motståndare skulle förneka denna sats. Men nu, då en författare uppträder, som grundar sin vettenskapliga lära endast på samma ord, som gör Kristi gudomsnatur till dess

¹ Öfvers. tillstår, att han här i uttrycket begått en liten förfalskning. För öfrigt ser man, att Kant redan hade väl reda på den i vår tid ryktbara satsen: *Le roi regne et ne gouverne pas.*